
ความไม่ประมาท เป็นมงคลสูงสุด

ปาฐกถาธรรม ความไม่ประมาทเป็นมงคลอันสูงสุด

โดย พระเทพญาณมงคล (เสริมชัย ชยมงฺคโล)

เจ้าอาวาสวัดหลวงพ่อดธรรมกายาราม อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

เจริญพร ท่านสาธุชนผู้ฟังทุกท่าน

วันนี้อาตมภาพ ก็ได้มีโอกาสมานพบกับท่านผู้ฟังอีกเช่นเคย ในรายการปาฐกถาธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนี้ ในวันนี้อาตมภาพจะได้กล่าวถึงหัวข้อธรรมที่ว่า “ความไม่ประมาทเป็นมงคลอันสูงสุด” ซึ่งหมายถึงเป็นข้อปฏิบัติที่นำผู้ประพฤติปฏิบัตินั้นไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแห่งชีวิต แต่ก่อนที่จะเข้าใจถึงข้อปฏิบัติที่ชื่อว่า ความไม่ประมาทนำไปสู่ความเจริญสูงสุดในชีวิตอย่างไร ก็มาทำความเข้าใจในเรื่องของความประมาทเสียก่อนว่าคืออะไร ให้ผลต่อชีวิตอย่างไร และเพราะเหตุไรจึงเป็นอย่างนั้น

ความไม่ประมาทนั้นตรงกันข้ามกับความประมาท คือ ความประมาทหมายถึงการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ โดยอาการขาดสติสัมปชัญญะ รอบรู้ทางเจริญทางเสื่อม นี่จะกล่าวอย่างเข้าใจง่ายๆ แต่ก่อนอื่นก็โปรดเข้าใจคำว่า สติ สัมปชัญญะ สักนิดหนึ่งก่อนว่า สติหมายถึงความระลึกได้ ก่อนคิด ก่อนพูด ก่อนทำ ว่าที่เรา กำลังจะคิด จะพูด หรือจะทำนั้นเป็นไปโดยทางที่ถูกต้อง เป็นคุณความดี เป็นบุญกุศล ซึ่งจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข หรือว่าเป็นความผิดพลาด เป็นบาปอกุศลที่จะนำไปสู่ความเสื่อมหรือเป็นโทษ หรือเป็นความทุกข์เดือดร้อนแก่ตนเอง ความระลึกได้ในทางเจริญทางเสื่อม ก่อนคิด ก่อนพูด ก่อนทำ อย่างนี้ ชื่อว่า สติ ส่วนสัมปชัญญะนั้น เมื่อได้คิด ได้พูด ได้ทำ หรือกำลังคิด กำลังพูด กำลังทำอยู่ ก็รู้สึกตัว

ว่า ที่เรากำลังคิด กำลังพูด กำลังทำอยู่นั้น เป็นไปในทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เป็นบุญเป็นกุศล หรือว่าเป็นไปในทางที่ผิดพลาด เป็นบาปอกุศล ที่จะนำไปสู่ความเสื่อม เป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อน ถ้ารู้สึกตัวในขณะที่คิด พูด ทำ ว่าไปทางดีหรือทางชั่ว ทางเจริญหรือทางเสื่อม ก็งดเว้นความประพฤติปฏิบัติที่ไปทางเสื่อม ถ้าหากว่ากำลังทำอยู่นั้นเป็นความไม่ดี หรือว่าถ้าที่กำลังคิด พูด ทำ อยู่นั้น เป็นไปในทางที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เราก็ดำเนินต่อไป นี่ชื่อว่า สัมปชัญญะ ผู้ที่มีความประมาท ก็คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตไปโดยความขาดสติสัมปชัญญะ รู้ทางเจริญ ทางเสื่อม ดังกล่าวนี ประการหนึ่ง ในความหมายของคำว่าความประมาท

ที่นี้พระอรรถกถาจารย์ท่านได้แสดงรายละเอียดของความประมาท ในทางเจริญ ในทางเสื่อมไว้ว่า ในส่วนที่ว่า ประมาท ขาดสติสัมปชัญญะ ไม่รู้ทางเสื่อม แล้วดำเนินชีวิตไปในแนวทางนั้น ท่านอธิบายไว้ว่า ความประมาทหมายถึง ความปล่อยจิตใจไปในทางที่ไม่ดี ได้แก่ ในกายทุจริต คือความชั่วทางกาย อย่างน้อย ๓ ประการ ได้แก่ การเจตนาฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เจตนาภฏกตโก่งผู้อื่น หรือเจตนาประพฤติดินในกามเป็นต้น รวมตลอดไปถึง ความหลงติดอยู่ในอบายมุข เช่น เป็นนักเลงผู้หญิง หรือผู้หญิงก็เป็นนักเลงผู้ชาย เป็นนักเลงสุราหรือยาเสพติด เป็นนักเลงการพนัน และติดเที่ยวกลางคืน หรือคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นต้น นี่ในฝ่ายกายทุจริต ที่นี้ในส่วนวจีทุจริต ก็คือปล่อยจิตใจให้เป็นไปตามอารมณ์ การพูดก็เป็นคำพูดที่ไม่จริง โกหกหลอกลวงผู้อื่น หรือเป็นคำหยาบคาย ด่าทอ กระทบกระทั่งให้คนอื่นเจ็บช้ำน้ำใจ หรือเป็นคำพูดที่ยุยหว่าด่าให้ร้าย แดกแยกสามัคคีในหมู่คณะ หรือเป็นคำพูดที่เพื่อจ้อ เหลวไหล ไร้สาระ เช่น ขอบวิพากษ์วิจารณ์ ดินินินทาผู้อื่น โดยประการอันมิชอบ เหล่านี้เป็นต้น อีกประการหนึ่ง คือ มโนทุจริต เป็นผู้ที่ปล่อยจิตใจให้เป็นไปตามอำนาจของกิเลสฝ่ายต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความโลภจัด ความเห็นแก่ตัวจัด หรือตัณหาราคะจัด เป็นต้น และความโกรธ ความพยาบาท อาฆาตจองเวรต่างๆ ไปจนถึงความหลงไม่รู้บาปบุญคุณโทษตามที่เป็นจริง นี่เป็นความหมายของความประมาทในทางเสื่อม ที่พระอรรถกถาจารย์ได้แสดงความหมายว่า ได้แก่ความปล่อยจิตใจไปในทางที่ไม่ดี ที่เป็นบาปอกุศล และความส่งเสริมหรือช่วยจิตใจ ไปในทาง

บาปอกุศล เช่น ยั่วในเรื่องของกิเลสกำด้วยสื่อต่างๆ ช่วยให้หรือยั่วให้จิตใจ
หลงยินดีพอใจยึดติด และอาลัย ในกามคุณทั้ง ๕ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส
ทางกาย เป็นต้น

อีกอย่างหนึ่ง ความหมายของความประมาทก็คือ ความเลินเล่อ มัวเมา ปล่อยสติ
คือความขาดสติไปในกามคุณและในอบายมุขต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นี่คือ
ความหมายของความประมาท ขาดสติในทางเลื่อม

อีกประการหนึ่ง ความประมาทขาดสติในทางเจริญ พระอรรถกถาจารย์ได้แสดง
ความหมายว่า ได้แก่ การไม่ทำอย่างจริงจัง ไม่ทำอย่างต่อเนื่อง ทำๆ หยุดๆ
ประพฤตีย่อหย่อน หมดความพอใจ หมดความพากเพียรพยายามที่จะทำคุณความดี
หรือว่าทำไปได้หน่อยหนึ่ง ก็เกิดเบื่อหน่าย ทอดทิ้งธุระในคุณความดีนั้นเสีย เป็นผู้ที่
ไม่มีความมั่นคง ไม่ตั้งมั่นอยู่ในคุณความดี ไม่ประกอบเนื่องๆ ไม่ประพฤติปฏิบัติ
ไม่กระทำให้เจริญและไม่กระทำให้มากในการกุศล ได้แก่ การประกอบคุณความดี มี
ทานกุศล ศีลกุศลและภาวนากุศล เป็นต้น นี่กล่าวอย่างธรรมดา กล่าวอย่างละเอียด
ต่อไปก็คือว่า ไม่ทำจริงจัง ไม่ประพฤติปฏิบัติ กระทำให้เกิดมี ให้เจริญขึ้น ทำให้มาก
ขึ้น ในการสำรวมอินทรีย์ สำรวมในศีล ในความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค
และการประกอบเนื่องๆ ในความเพียรของบุคคลผู้ตื่นอยู่ทุกขณะ

นี่กล่าวถึงข้อปฏิบัติขั้นสูงที่ละเอียดประณีตขึ้นไปว่า ผู้ที่ประมาทขาด
สติสัมปชัญญะนั้น ในเรื่องของความเจริญในขั้นสูงนั้น ก็ ได้แก่ ความไม่กระทำจริงจัง
ไม่กระทำต่อเนื่อง ไม่ประกอบเนื่องๆ ไม่ประพฤติปฏิบัติให้เกิดมี ให้เจริญและทำให้
มาก ในทานกุศล ศีลกุศล ภาวนากุศล ที่ลึกลงไป ละเอียดลงไปถึง ความสำรวม
ในศีล และอินทรีย์ ถึงความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค และการประกอบ
เนื่องๆ ในความเพียรของบุคคลผู้ตื่นอยู่ทุกขณะ ที่จะประกอบคุณความดี ให้สูงขึ้นไป
เป็นศีลกุศล ภาวนากุศล ไปจนถึงมรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

ทีนี้ เมื่อกล่าวมาถึงความหมายของความประมาทดังนี้แล้ว เรามาดูผลของความ
ประมาทขาดสติสัมปชัญญะอย่างนั้นบ้างว่า ผู้ที่ประมาทขาดสติสัมปชัญญะในการ

ดำเนินชีวิตนั้น ย่อมดำเนินไปหรือเป็นเพื่อความเกิดขึ้น เจริญขึ้นแห่งบาปอกุศล คือ ความชั่วพอกพูนมากขึ้นไปตามลำดับ นี่ประการที่หนึ่ง

ประการที่สอง ย่อมเป็นไปเพื่อความเสื่อมแห่งบุญกุศลคือคุณความดี คือว่าคุณความดีที่เคยมีอยู่ก็เสื่อม ที่ยังไม่มีก็ไม่เกิดขึ้นใหม่ รวมเรียกว่า เป็นไปเพื่อความเสื่อมแห่งกุศลคุณความดี เพราะฉะนั้นจึงชื่อว่า อัปมงคล เพราะว่าเหตุให้ถึง บาปอกุศล ถึงความเสื่อม ความตกต่ำแห่งชีวิต ความไม่เจริญแห่งชีวิต จึงได้ชื่อว่า ตายไปจากคุณความดี และไม่ได้ที่พึงประเสริฐ คือจะถึงซึ่งความทุกข์เดือดร้อนต่อไป ไม่มีที่สิ้นสุด เพราะเหตุไร? เพราะเหตุว่า ในโลกนี้ เป็นสังขารมเลสทีเดียวว่า ไม่มีอะไรที่เป็นแก่นสารให้เป็นที่พึง เป็นที่อาศัยแก่ชีวิตของสัตว์โลก ที่เที่ยงแท้ถาวร อย่างแท้จริงได้เลย เพราะว่าสรรพสิ่งทั้งหลายใน โลกไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีวิญญูญาณ ครอง มีชีวิตมีวิญญูญาณครอง อย่างเช่นมนุษย์หรือสัตว์โลกทั้งหลาย และทั้งไม่มี วิญญูญาณ ได้แก่ ลาภ ยศ สักการะ สรรเสริญ สุข หรือ ทรัพย์สิ่งของต่างๆ ล้วนตก อยู่ในอนัตติแห่งพระไตรลักษณ์ คือความเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา คือว่า มีความเกิดขึ้นและก็ต้องเปลี่ยนแปลงแปรปรวนไปตามเหตุตามปัจจัย ใครเข้ายึดมั่น ถือนั่นด้วยตัณหาและทิฏฐิ คือความหลงผิด คือว่าเป็นตัวตน บุคคล เราเขา ของเขา ของเรา แล้วเป็นทุกข์ เพราะว่าถึงในที่สุดแล้ว ความแปรปรวน แห่งสรรพสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น ก็จะนำไปสู่ ความแตกสลายหมดสภาพเดิมของมันไป ไม่มีอะไรเป็น ตัวตนที่แท้จริงของใครๆ เลย แม้แต่ตัวเราที่กำลังนั่ง กำลังเดินอยู่ หรือแม้แต่กำลัง นอนอยู่ในสภาวะใดก็ตาม ก็ไม่สามารถจะรักษาตนหรือเอาตนเป็นที่พึ่งได้ตลอดไป จึงนับว่าทุกสิ่งในโลกนี้ล้วนแต่ไม่มีแก่นสารสาระให้เป็นที่พึ่งอันประเสริฐของใครผู้ใดเลย ผู้ประมาทจึงชื่อว่า เป็นผู้ที่ไม่ได้ที่พึ่งอันประเสริฐ เพราะเขาตายไปจากคุณความดี ก็จะถึงซึ่งความทุกข์เดือดร้อนต่อไป ไม่มีที่สิ้นสุด

ผลอย่างนี้ อาตมาจะขอยกตัวอย่าง พอให้เห็นชัดๆ ว่า เมื่อในราวๆ ต้นๆ เดือนนี้ มีข่าวว่า ชายผู้หนึ่ง ในจังหวัดอยุธยา มีอาชีพขับรถตุ๊กๆ วันหนึ่งเขาก็ขับรถตุ๊กๆ นี้ ไปส่งภรรยาและเพื่อนไปจ่ายตลาด ด้วยความประมาทขาดสตินั้นแหละ ขับรถย้อนศร หรืออีกนัยหนึ่งก็คือสวนทางจราจร ก็มีผลต่อไปว่า รถบรรทุกวิ่งหรือแล่นมาด้วยความเร็วก็เบรคไม่ทัน ก็ชนรถตุ๊กๆ นั้น ตายกันทั้งผู้ขับและผู้นั่งอยู่ คือทั้งสองสามี

ภรรยา ส่วนเพื่อนที่ติดรถไปด้วยนั้นก็อาการสาหัส นี่เราเห็นชัดเจนว่า เหมือนกับการดำเนินชีวิตว่า ถ้าใครประมาทขาดสติสัมปชัญญะ ไม่รู้ทางเจริญทางเสื่อม หรือรู้แต่ฝืนดำเนินไปในทางเสื่อม ไม่ไปในทางที่ดี สักวันหนึ่งก็จะถึงซึ่งความวิบัติฉิบหาย เป็นความทุกข์เดือดร้อน เหมือนกับคนขับรถตุ๊กๆ อย่างนั้นแหละ นี่เป็นตัวอย่างที่หนึ่ง

ตัวอย่างที่สอง เหมือนอย่างเยาวชนหรือนักเรียนทั้งหลาย มีหน้าที่รับผิดชอบในการศึกษาเล่าเรียน เพื่อที่จะสร้างความรู้ความสามารถให้แก่ตน ในการศึกษาเล่าเรียนให้สำเร็จเป็นขั้นๆ ไป กลับไปหลงติดอยู่ในอบายมุข ไปติดตามเพื่อน ไปหลงเสพสิ่งเสพติดมันมาให้โทษเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท ติดเที่ยวกลางคืน หมกมุ่นในกิเลสเกมต่างๆ เหล่านี้เป็นต้น การเรียนก็ไม่ได้ผล เมื่อการเรียนไม่ได้ผล ความรู้ก็ไม่มี เมื่อความรู้ไม่มี ความสามารถก็ไม่มา ปัญญาก็ไม่เกิด ไม่มีทั้งความรู้ ไม่มีทั้งความสามารถ และไม่มีทั้งปัญญา และยังขาดคุณธรรมอีก ชีวิตจะเป็นอย่างไร ท่านนั่งพิจารณาดูก็แล้วกัน

เพราะฉะนั้น นักเรียนและเยาวชนทั้งหลายจงอย่าประมาทขาดสติสัมปชัญญะ ในการที่จะดำเนินชีวิตไปในทางเจริญ และในทางที่จะงดเว้น หรือละเว้นการดำเนินชีวิตไปในทางเสื่อม นี่แหละ อดมภาพของเจริญพรให้ทราบเป็นตัวอย่างที่ ๒

ส่วนตัวอย่างที่ ๓ ประชาชนโดยทั่วไปก็ประมาทขาดสติในบางครั้ง เช่น ในกรณีการเลือกตั้ง ไม่พิจารณาบุคคล แล้วก็เลือกบุคคลที่มีคุณความดีอย่างที่จริง อาจจะไปหลงอำิสสินจ้าง หรือว่าอะไร หรือว่าหลงรักเป็นส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงว่าเขาจะเป็นคนดีหรือเขาจะเป็นคนชั่ว เมื่อขาดสติสัมปชัญญะ หย่อนบัตรเลือกตั้งไปเลือกเอาคนที่ไม่ดี แต่เป็นคนที่คุณพอใจ เข้ามาเป็นผู้แทน หรือ ส.ส. แทนตน แล้ว ก็มาทำหน้าที่เป็นผู้บริหารบ้าง ทำหน้าที่ในสภานิติบัญญัติบ้าง ซึ่งจะมีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองสันติสุข หรือความเสื่อมเป็นโทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อน แก่ประชาชนส่วนใหญ่ ก็หลงขาดสติสัมปชัญญะ ที่จะพิจารณาว่า จะเอาคนดีๆ แท้ๆ หรือจะเอาคนที่เราชอบหรือหลงเพียงลาภสักการะเล็กน้อย เมื่อขาดสติสัมปชัญญะไม่รู้ทางเจริญทางเสื่อม ไปหย่อนบัตรให้กับบุคคลไม่ดีจริงๆ เข้ามาทำหน้าที่ในสภา หรือเป็นผู้บริหารราชการแผ่นดิน แทนเราแล้ว ความเสื่อมหรือโทษ ความทุกข์เดือดร้อน ก็

เกิดแก่ประชาชนสาธุชนส่วนใหญ่หมดทั้งประเทศ นี่กล่าวถึงความประมาทขาดสติสัมปชัญญะแล้วเกิดโทษอย่างนี้

อีกอย่างหนึ่ง กล่าวสูงขึ้นไป สมณะชีพรามณ์ ถ้าว่าประมาทขาดสติสัมปชัญญะ คือขาดศีลสังวร ความสังวรในศีล ขาดอินทรีสังวร คือความสังวรในอินทรีทั้งหลาย คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อกระทบหรือสัมผัสกับ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย ก็หลงสยบอยู่ในอารมณ์ที่น่ารัก น่ายินดี หรือหลงเคียดแค้นชิงชังในอารมณ์ที่ไม่น่ารัก ไม่น่ายินดี ก็แปลว่าขาดสติสัมปชัญญะ นำตนไปสู่ความทุกข์เดือดร้อน เลื่อมจากคุณความดี ตายจากคุณความดี ไม่ได้ที่พึงประเสริฐ และจะถึงซึ่งความทุกข์ต่อๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด นี่คือผลของความประมาท

ที่นี้เหตุของความประมาทเพราะอะไร เพราะขาดศีล เมื่อไม่ดำรงอยู่ในความบริสุทธิ์แห่งศีล ไม่สังวรในศีล ก็พลอยให้ขาดสติสัมปชัญญะ ไม่สังวรในอินทรี คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เมื่อได้สัมผัสกับ รูป เสียง กลิ่น รส สิ่งสัมผัสทางกาย ก็เลสก็ฟุ้ง เพราะต้องสยบอยู่ในอารมณ์ที่น่ารัก มักเคียดแค้นชิงชังในอารมณ์ที่ไม่น่ารัก สมาธิก็ไม่เกิด จิตใจก็ไม่สงบ ปัญญาก็ไม่เกิด เมื่อขาดทั้งศีล สมาธิ ปัญญา และสติไปด้วยกันอย่างนั้นแล้ว ก็เป็นอันหวังได้ว่า ชีวิตของท่านมีแต่ตกต่ำ ไม่มีความเจริญเป็นอัมภมคค ดังนี้

ที่นี้ เมื่อเข้าใจทางฝ่ายความประมาท แล้วก็มาทำความเข้าใจในความไม่ประมาท สืบต่อไป

ความไม่ประมาทนั้นก็ป็นข้อปฏิบัติที่ตรงกันข้ามกับความประมาทนั่นเอง คือการรู้จักดำเนินชีวิต หรือดำเนินความเป็นอยู่แห่งชีวิต ด้วยความมีสติสัมปชัญญะ ด้วยปัญญาเห็นชอบ ซึ่งเกิดจากอะไร เกิดจากการอบรมศีล ให้เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ กายวาจาสงบ แล้วก็ประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ รู้ทางเจริญทางเสื่อม แล้วอบรมจิตใจให้เกิดสมาธิอยู่บ่อยๆ เนิ่งๆ กำจัดกิเลสนิวรณ์เครื่องกั้นปัญญาออกจากจิตใจ ปัญญาก็เกิด เมื่อปัญญาเกิดชัดเจนในทางเจริญ ทางเสื่อม บาป บุญ คุณ โทษ ตามที่เป็นจริง ก็มีสติสัมปชัญญะในการดำเนินชีวิตไปสู่แต่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข ไม่เป็นไปในทางเสื่อม เป็น โทษ เป็นความทุกข์เดือดร้อน จึงชื่อว่าเป็นมงคล เพราะ

เป็นเหตุให้บรรลุถึงบุญกุศล คุณความดี ตั้งแต่ระดับ โลภียะ คือคุณความดีที่จะให้ผล เป็นความสุขความเจริญในระดับ โลภๆ และสูงยิ่งๆ ขึ้นไปถึง โลกุตตระคือความ ประพฤติปฏิบัติที่เห็นแจ้งในทุกข้ออย่างแท้จริง เห็นแจ้งในเหตุแห่งทุกข้ออย่างแท้จริง เห็นแจ้งในหนทางปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ตามที่เป็น จริงอย่างไร ก็เป็นอันว่าสามารถที่จะบรรลุถึงคุณความดี ในระดับ โลกุตตระคือพ้น โลก คือมรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง และที่เป็นบรมสุข และก็เป็นอมต ธรรม อมตธรรมคือ เป็นธรรมที่ไม่ตาย สมดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรง แสดงธรรมไว้ ในที่อเนกสถานว่า

อปฺปมาโท อมตํปทํ ปมาโท มจฺจุโน ปทํ

อปฺปมตฺตา น มียนฺติ เย ปมตฺตา ตถา มตา.

ความไม่ประมาทเป็นทางที่ไม่ตาย คือเป็นทางให้ถึงอมตธรรม คือ มรรค ผล นิพพาน ที่ไม่ตาย ที่เป็นบรมสุข ที่เป็นสภาวะที่พ้นทุกข์อย่างสิ้นเชิง ความประมาท เป็นทางแห่งมัจจุ คือความตาย คือตายจากคุณความดี แล้วก็ต้องติดวนอยู่ใน ไตรวัฏฏะ คือ กิเลสวัฏฏะ กัมมวัฏฏะ วิปากวัฏฏะ ได้แก่ความมีกิเลส แล้วก็สร้าง กรรมชั่วทางกาย ทางวาจา และใจ และได้รับผลกรรมนั้น เป็นความทุกข์เดือดร้อน และยังต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารจักรนี้ ไม่มีที่สิ้นสุด นี่แหละที่พระพุทธองค์ ตรัสว่า ความประมาทเป็นทางแห่งมัจจุ คือเป็นทางแห่งความตาย บุคคลผู้ไม่ ประมาท ชื่อว่าย่อมไม่ตาย เพราะว่าเขาดำรงอยู่แต่ในคุณความดี ย่อมจะมีความ เจริญรุ่งเรืองและสันติสุขในชีวิต ตั้งแต่ระดับ โลภๆ ไปถึงพ้นโลก คือถึงมรรค ผล นิพพาน ที่สิ้นสุดแห่งทุกข์ทั้งปวง ที่เป็นบรมสุข ที่ชื่อว่า อมตธรรม นั้นนั่นเอง

ส่วนผู้ประมาทย่อมเป็นเหมือนคนที่ตายแล้ว ก็ดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นนั่นแหละว่า นำตนไปสู่ความเสื่อม เป็นโทษเป็นความทุกข์เดือดร้อนอยู่ตลอดเวลา ไม่มีที่สิ้นสุด ต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารจักรนี้ ไม่มีที่สิ้นสุด

เพราะฉะนั้น จึงขอสรุปความตามพระพุทธพจน์ที่แสดงคุณของความไม่ประมาท และโทษของความประมาทอีกครั้งหนึ่งว่า ความไม่ประมาทเป็นทางอมตะ คือเป็น

ทางที่ไม่ตาย ส่วนความประมาท เป็นทางแห่งมัจจุคือความตาย บุคคลผู้ไม่ประมาท
ชื่อว่ายอมไม่ตาย ผู้ประมาทยอมเป็นเหมือนคนที่ตายไปแล้ว

ที่นี้มากล่าวถึง ผลของความไม่ประมาทที่จะให้ได้รับผล ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้าได้ตรัสไว้แล้วนั้นว่า ผู้ไม่ประมาทยอมดำเนินชีวิตไปเพื่อความเกิดขึ้น ความ
เจริญขึ้นแห่งบุญกุศลคือคุณความดี และยอมเป็นไปเพื่อความเสื่อมไปคือความไม่
เกิดขึ้นใหม่หรือที่มีอยู่แล้วก็หมดสิ้นไปซึ่งบาปอกุศล พุทธชัดๆ อีกครั้งหนึ่งว่า ผลของ
ความไม่ประมาท ข้อที่ ๑ ก็คือว่า เป็นไปเพื่อความเกิดขึ้น เจริญขึ้นแห่งบุญกุศลคุณ
ความดี ส่วนข้อที่ ๒ ยอมเป็นไปเพื่อความเสื่อมแห่งบาปอกุศล คือบาปอกุศลที่เกิด
ขึ้นแล้วก็จะเสื่อมสิ้นหมดไป ที่ใหม่ก็จะไม่เกิดขึ้น เพราะฉะนั้นผู้ที่ไม่ประมาท จึงเป็นผู้
ที่ดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุขแต่ฝ่ายเดียว ชื่อว่า เป็นมงคลอัน
ประเสริฐสูงสุดในชีวิต เพราะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและสันติสุข

สุดท้ายนี้ อาตมภาพอำนวยการให้ญาติโยมสาธุชน จงประกอบตน ดำเนินชีวิตตน
ไปด้วยความไม่ประมาท ด้วยความไม่ขาดสติสัมปชัญญะ ให้ถึงซึ่งความเจริญ
รุ่งเรือง และสันติสุขตลอดไป เจริญพร.